

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

36

Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

Kraków 2018

Recenzenci zeszytu nr 36 / Reviewers of Volume No. 36

MHK: Wojciech Baliński, Monika Bednarek, Elżbieta Firlet, Ewa Gaczoł, dr Piotr Hapanowicz, Klaudia Kaczmarczyk, dr Iwona Kawalla-Lulewicz, Marta Marek, Janusz T. Nowak, Piotr Opaliński, Jacek Salwiński, Magdalena Smaga, Joanna Strzyżewska, dr Andrzej Szoka, Maria Zientara, dr Jacek Zinkiewicz
oraz / and

prof. Michał Baczkowski (UJ), prof. Wojciech Bałus (UJ), prof. Czesław Brzoza (UJ), prof. Jacek Chrobaczyński (UP w Krakowie), dr Janusz Firlet (Zamek Królewski na Wawelu), dr hab. Łukasz Gawęł (UJ), prof. Dariusz Kosiński (UJ), dr Marta Wardas-Lasoń (AGH), dr Konrad Meus (UP w Krakowie), dr hab. Janusz Mierzwa (UJ), prof. Piotr Mikietyński (UJ), dr Michał Pręgoski (Politechnika Warszawska), dr hab. Paweł Rodak (Uniwersytet Paris-Sorbonne), prof. Mariusz Wołos (UP w Krakowie), dr hab. Marek Zgórniak (UJ)

Redaktor / Editor: Anna Biedrzycka

Projekt graficzny / Graphic Design: Monika Wojtaszek-Dziadusz

Tłumaczenie na język angielski / Translation into English: Michał Szymonik

Ilustracje / Illustrations:

Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), Archiwum Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie, Biblioteka Jagiellońska (BJ), Biblioteka Narodowa (BN), Biblioteka Naukowa PAN i PAU w Krakowie (BN PAN i PAU), Muzeum Historyczne Miasta Krakowa (MHK), Muzeum Narodowe w Kielcach, Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK), Muzeum Narodowe w Warszawie (MNW), Muzeum Śląska Cieszyńskiego, Österreichischen Staatsarchiv, oddział Kriegsarchiv; archiwa rodzinne Elżbiety i Krzysztofa Malinowskich, rodziny Wolnych, Wiesława Bielaka, Jacka Golańskiego, Pawła Guzika, Bogusława Micińskiego, Andrzeja Micińskiego, Bożeny Sobuckiej
oraz / and:

Elżbieta Firlet, Janusz Firlet, Jacek Golański, Grzegorz Jezowski, Andrzej Janikowski, Tomasz Kalarus, Piotr Ligier, Witold Migal, Jakub Michał Niebylski, Mateusz Niemiec, Piotr Opaliński, Paweł Suchanek, Łukasz Szatanek, Kinga Tarasek

Skład, przygotowanie do druku / Typesetting: Jacek Łucki

ISSN 0137-3129

© Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Kraków, 2018

Wydawca / Publisher:

Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Rynek Główny 35, 31-011 Kraków
www.mhk.pl

www.mhk.pl/krzysztofory

Nakład: 500 egz. / An edition of 500 copies

Druk / Print: Drukarnia Legra

Rocznik jest wpisany do wykazu czasopism naukowych prowadzonego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (część B, poz. 835). Pierwotną wersją czasopisma jest wersja drukowana / The annual is listed in the register of research periodicals kept by the Ministry of Science and Higher Education (Part B, item 835). The periodical originally comes out in print

Rada Naukowa czasopisma Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa / Scientific Council of the *Krzysztofory. Scientific Bulletin of the Historical Museum of the City of Kraków*:

PROF. DR HAB. ZDZISŁAW NOGA (przewodniczący / President) (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie / Muzeum Historyczne Miasta Krakowa)

DR ANTONI BARTOSZ (Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie)

PROF. DR HAB. JACEK CHROBACZYŃSKI (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)

DR PÉTER FARBAKY (Budapesti Történeti Múzeum, Węgry)

DR HAB. JACEK GADECKI (Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie)

DR HAB. JACEK GÓRSKI (Muzeum Archeologiczne w Krakowie)

PROF. DR HAB. DARIUSZ KOSIŃSKI (Uniwersytet Jagielloński)

PROF. DR HAB. PIOTR KRASNY (Uniwersytet Jagielloński)

DR HAB. ANNA NIEDŹWIEDŹ (Uniwersytet Jagielloński)

PROF. DR HAB. JACEK PURCHLA (Uniwersytet Jagielloński / Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)

DR VOLKER RODEKAMP (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig, Niemcy)

Kolegium Wydawnicze Muzeum Historycznego Miasta Krakowa / Editorial Board of the Historical Museum of the City of Kraków:

MICHAŁ NIEZABITOWSKI (przewodniczący / President)

MARCIN BARAN

ANNA BIEDRZYCKA

ELŻBIETA FIRLET

EWA GACZOŁ

DR PIOTR HAPANOWICZ

PROF. DR HAB. ZDZISŁAW NOGA

WACŁAW PASSOWICZ

JACEK SALWIŃSKI

JOANNA STRZYŻEWSKA

DR ANDRZEJ SZOKA

MARIA ZIENTARA

Redaktor naczelny / Editor-in-chief:

MICHAŁ NIEZABITOWSKI

Dr Wiktor Kucharski (1946–2018)

Informacja o autorze: historyk, emerytowany zastępca dyrektora ds. naukowych Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, <https://orcid.org/0000-0002-0036-8986>

Information about the author: historian, retired Deputy Scientific Director of the Historical Museum of the City of Kraków, <https://orcid.org/0000-0002-0036-8986>

Z niedowierzaniem i zaskoczeniem przyjęliśmy wiadomość o śmierci dr. Wiktora Kucharskiego. Wydawał się silny fizycznie, wytrzymały i zdolny do odparcia wszelkich zagrożeń. Zawsze z nieodłączną ciupagą gotów stawić czoła różnorodnym przeciwnościom losu, choćby w samotnej walce. Posiadał osobowość introwertyczną. Trudno nawiązywał bliższy kontakt z otoczeniem. Jednocześnie miał silnie rozwinięte poczucie własnej wartości. Łączył to z przekonaniem o górowaniu nad środowiskiem, w którym przyszło mu pracować. Skazywało go to na swoistego rodzaju wyobcowanie. Utrudniało osiągnięcie większych sukcesów, do których był predysponowany. Bowiem wysoka samoocena często ma dodatnie oddziaływanie, ale bywa, że daje odwrotny skutek, nie sprzyja odnoszeniu sukcesów ma miarę oczekiwań i możliwości.

Urodził się 20 sierpnia 1946 roku w Zawierciu, w rodzinie nauczycielskiej. Rodzicami jego byli Irena Kucharska z domu Stolarska, polonistka, oraz Józef Kucharski, historyk. Ojciec, zasłużony działacz oświatowy, przez wiele lat, bo od 1949 r do 1971 roku, był dyrektorem Liceum Pedagogicznego im. Władysława Broniewskiego w Zawierciu, był też inicjatorem i organizatorem Technikum Samochodowego w Zawierciu.

Do Szkoły Podstawowej nr 3 w Zawierciu uczęszczał w latach 1953–1960. Następnie naukę uwieńczoną egzaminem maturalnym kontynuował w I Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Żeromskiego w Zawierciu w latach 1960–1964. Po ukończeniu szkoły średniej podjął studia (1 października 1964 – 30 kwietnia 1970) na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego na kierunku historia. W czasie studiów aktywnie działał w Kole Naukowym Młodych Historyków, był też czynnym uczestnikiem obozów badawczych organizowanych przez Zakład Najnowszej Historii Polski UJ. Już w czasie studiów jego

zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół szeroko pojmowanej tematyki militarnej. Był zwolennikiem polemologii, nauki, której celem jest badanie wojen i konfliktów zbrojnych w ujęciu interdyscyplinarnym. Badane są uwarunkowania, lokalizacja w czasie i przestrzeni, periodyczność, intensywność, związki

przyczynowo-skutkowe oraz typologia wojen. Polemology uważają, że poznając wojnę, będzie można skuteczniej zabiegać o pokój. Swoją wiedzę w tym zakresie pozyskiwał jako uczestnik seminarium prowadzonego w Zakładzie Historii Powszechnej Najnowszej Instytutu Historii UJ, kierowanym przez prof. Mariana Zgórniaka. Studia, ukoronowane obroną pracy magisterskiej, napisanej pod kierownictwem profesora Zgórniaka, ukończył w roku 1970. Praca była studium nad polską doktryną wojenną dotyczącą obecności i roli kawalerii na współczesnym polu walki.

Po studiach swoje losy postanowił związać z Krakowem. W trudnej dla historyków sytuacji na rynku pracy wzorem rodziców poszukiwał zatrudnienia w szkolnictwie. Przez pierwsze dwa lata (1 lipca 1970 – 31 sierpnia 1972) pracował na tzw. zastępstwie jako nauczyciel historii w Szkole Podstawowej nr 57 w Krakowie. Od 1 września 1972 do marca 1973 roku na tych samych zasadach miał etat historyka w IV Liceum Ogólnokształcącym przy ulicy Zamoyńskiego 6 w Krakowie. Następnie przez kilka miesięcy zatrudniony był w Komitecie Wojewódzkim Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (1 marca 1973 – 31 sierpnia 1974), którego był członkiem. Do szkolnictwa powrócił 1 września 1974 roku jako pełnoprawny etatowy nauczyciel historii w XVII Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie. We wspomnieniach uczniów zapisał się jako nauczyciel o dużej wiedzy, potrafiący wzbudzić zainteresowanie wykładanym

przedmiotem. Swoje doświadczenia pedagogiczne podsumował w artykułach *Seminarium myśli politycznej formą rozwijania twórczego myślenia i zainteresowań historycznych młodzieży licealnej* („Przegląd Oświatowo-Wychowawczy” 1972, nr 1) oraz *Słowo o eksperymencie filozoficznym* („Wychowanie Obywatelskie” 1984, nr 1).

Szkoła nie była jednak dla niego docelowym portem, myślał o pracy naukowej. Zachęcony przez profesora Zgórniaka skorzystał z możliwości podjęcia studiów doktoranckich na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (15 października 1976 – 17 czerwca 1980). Był uczestnikiem seminarium prowadzonego przez profesora. Kontynuował rozpoczęte pracą magisterską studia nad polskimi doktrynami wojennymi dwudziestolecia międzywojennego. Przed ukończeniem rozprawy doktorskiej opublikował artykuł ukazujący, jak problem doktryny wojennej prezentowany był w fachowym piśmiennictwie wojskowym w latach 1918–1939 (*Problem doktryny wojennej w czasopiśmie „Bellona” w latach 1918–1939*. „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1977, nr 1). Czteroletnie studia doktoranckie zakończył 26 września 1980 roku obroną pracy doktorskiej „Kawaleria i wojska pancerno-motorowe w polskiej doktrynie wojennej 1921–1939 na tle miejsca tych broni w doktrynach głównych państw europejskich”. Praca ta – stanowiąca najważniejszą pozycję w dorobku naukowym dr. Wiktora Kucharskiego – wydana została drukiem przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe w trochę zmienionej formie i pod nieco zmodyfikowanym tytułem *Kawaleria i broń pancerna w doktrynach wojennych 1918–1939* (Warszawa–Kraków 1984). Praca wzbudziła zainteresowanie w środowisku historyków wojskowości, nie we wszystkim zgadzającym się z tezami rozprawy. Dało to autorowi asumpt do artykułów polemicznych: *Spór o doktrynę* („Wojskowy Przegląd Historyczny” 1986, nr 3) oraz *O doktrynie raz jeszcze* („Wojskowy Przegląd Historyczny” 1990, nr 1–2).

Ukończenie studiów doktoranckich i obrona pracy doktorskiej nie zmieniła jego sytuacji zawodowej. 4 września 1980 roku podjął ponownie pracę jako nauczyciel historii w XIII Liceum Ogólnokształcącego im. Bohaterów Westerplatte w Krakowie. Dobre wyniki w pracy dydaktycznej zaowocowały przyznaniem mu tytułu nauczyciela dyplomowanego. Osiągane sukcesy nie zmieniły jego zamiaru zmiany zawodu. W końcu dopiął swego, przechodząc za porozumieniem stron z dniem 1 września 1986 roku do Muzeum Historycznego Miasta Krakowa na stanowisko kustosa w Dziale Historii i Sztuki Średniowiecznego Krakowa.

W zakres zainteresowań Działu wchodzi okres objęty granicznymi datami 1000–1500 oraz kolekcje nieobjęte ramami czasowymi. Ekspozyty gromadzone są w dwóch podstawowych grupach: zbiorów średniowiecznych oraz kolekcji militariów. Te ostatnie nie są objęte wskazanymi granicami chronologicznymi. Dział w zakresie swoich obowiązków ma ponadto badanie sposobów obrony miasta w czasie całych jego dziejów. W zakresie obowiązków dr. Wiktora Kucharskiego było naukowe opracowanie zasobu militariów ze szczególnym uwzględnieniem broni palnej oraz popularyzacja dziejów miasta w formie wykładów i artykułów z zakresu jego specjalizacji. Realizując te obowiąz-

ki, przez kilka lat prowadził dla młodzieży licealnej biorącej udział w konkursie *Czy znasz Kraków?* wykłady z historii fortów twierdzy Kraków. Prowadził też wykład z bronioznawstwa i mundurologii dla słuchaczy Podyplomowych Studiów Muzeologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jako wykładowca cieszył się dobrą opinią, co dokumentują pisma pochwalne, m.in. od gen. Zenona Bryka, dowódcy Krakowskiego Okręgu Wojskowego, za wykład *System obronny Krakowa w ciągu wieków* dla słuchaczy Podyplomowego Studium Operacyjno-Strategicznego Akademii Obrony Narodowej.

Wykonując przydzielony mu zakres obowiązków, prowadził prace badawcze dwukierunkowo. Z jednej strony były to studia nad jednostkowymi obiektami wchodzącymi w skład kolekcji militariów: *Lance kawalerskie w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, na tle rozwoju broni kolnej* („Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 1987, z. 14), *Komunikat w sprawie austriackiej lancy i kawalerskiej piki rosyjskiej, znajdujących się w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa* („Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 1989, z. 16), *Perła Skandynawii. Suomi w z. 1931* („Wojskowy Przegląd Techniczny i Logistyczny” 1997, nr 2). Z drugiej strony prowadził studia nad taktyką i działaniami wojennymi większych związków operacyjnych: *Obóz warowny Kraków 1849–1939* („Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 1989, z. 16), *Kawaleria samodzielna Armii „Kraków” w kampanii 1939 roku na tle organizacyjnych, operacyjnych i technicznych przeobrażeń kawalerii polskiej w okresie międzywojennym* („Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 1990, z. 17), *Tajne służby Dowództwa Okręgu Korpusu Nr V w Krakowie* („Myśl Obronna Polski Południowej” 1994, nr 2), *Ostonowo-opóźniające działania Krakowskiej Brygady Kawalerii w Zagłębiu Śląsko-Dąbrowskim, podczas kampanii wrześniowej 1939 (studium operacyjno-taktyczne)* („Myśl Obronna Polski Południowej” 1995, nr 4), *DOKV Kraków. Zakożenia doktrynalne, szkolenie i planowanie operacyjne, fortyfikacje* („Myśl Obronna Polski Południowej” 1995, nr 5).

Opublikował ponadto kilkanaście artykułów popularnonaukowych w tygodniku „Wieści”. Zostawił też kilkanaście artykułów niepublikowanych, o różnym stopniu zaawansowania. Niestety przed odejściem na rentę (12 listopada 2004) nie ukończył prac nad katalogiem broni palnej w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Odchodził z poczuciem niespełnienia, niewykorzystania wszystkich szans i możliwości. Jego trwałym wkładem w naukę historii, w poznawanie polskiej sztuki wojennej, jest przywoływana już rozprawa *Kawaleria i broń pancerna w doktrynach wojennych 1918–1939*. Jego postawa była swoistą emanacją ułaństwa, w czasie gdy kawaleria była już tylko barwną legendą. I takim zachowamy Go w pamięci. Na wieczny odpoczynek odszedł 23 kwietnia 2018 roku i został pochowany w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Podgórskim w Krakowie.

Cześć Jego pamięci.